

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሂሩት መለሠ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- ወ/ት ማርታ አድማሱ - ጠበቃ ወርቅዬ ዓባይነህ

ተጠሪ፡- 1. አቶ በረከት ሰብስቤ - ቀረቡ።

2. የኢትዮጵያ መድን ድርጅት - አልቀረቡም።

መዝገቡ ተመርምሮ ቀጥሎ የተመለከተው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ የተጀመረው በፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን አመልካች በ1ኛ ተጠሪና በሥር በአንደኛ ተከሣሽ አቶ ዳዊት ጌታሁን ላይ ባቀረቡት ክስ ንብረትነቱ የሁለተኛ ተከሣሽ /የአሁን አንደኛ ተጠሪ/ በሆነና በአንደኛ ተከሣሽ ሹፌርነት ሲሽከረከር በነበረው “ካቻማሊ” የሕዝብ ማመላለሻ አውቶቡስ ተሳፍራ ከድሬዳዋ ወደ አዲስ አበባ በመጓዝ ላይ ሳለሁ ሹፌሩ በፈጸመው ጥፋት መኪናው በመገልበጡ የአካል ጉዳት የደረሰብኝ ስለሆነ ይህንኑ ጉዳት በአገር ውስጥና በውጭ አገር ለመታከም፣ የተቋረጠ ደመወዝ፣ ለሕክምና እና ለመድኃኒት መግዣ ወጭ የሆነ፣ ለትራንስፖርት ለአልሚ ምግብና እንደዚሁም በእጄ ላይ በደረሰብኝ ጉዳት ምክንያት ወደፊት መሥራት ስለማልችል ይሄው ሊከፈለኝ ይገባል በማለት ዘርዘረው በድምሩ ብር 581,402.25(አምስት መቶ ሰማንያ አንድ ሺህ አራት መቶ ሁለት ብር ከሃያ አምስት ሣንቲም) ተከሣሾች በአንድነትና በነጠላ እንዲከፍሉ ይወሰንልኝ በማለት ጠይቀዋል።

የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤትም ንብረትነቱ የሁለተኛ ተከሣሽ የሆነው አውቶቡስ መኪና በኢትዮጵያ መድን ድርጅት /የአሁን ሁለተኛ ተጠሪ/ በኩል የመድን ሽፋን የተገባለት መሆኑን በማረጋገጡ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 43 መሠረት የኢትዮጵያ መድን ድርጅትን ወደ ክርክሩ በማስገባት ግራ ቀኙን አከራክሮ በከሣሽና የመኪናው ባለንብረት በሆኑት ሁለተኛ ተከሣሽ መካከል የአንገሩን ውል መኖሩ የተረጋገጠ ስለሆነና በን/ሕ/ቁ. 595 መሠረት በተሳፋሪ ላይ ለሚደርስ ጉዳት ኃላፊ የሚሆነው አንገሩ እንደሆነ ስለተመለከተ አንደኛ ተከሣሽ የመኪናው አሽከርካሪ እንጂ አንገሩ ስላልሆነ በከሣሽ ላይ ለደረሰው ጉዳት ኃላፊነት የለበትም በማለት አንደኛ ተከሣሽን ከክሱ አስወጥቷል።

ሁለተኛ ተከሣሽን በተመለከተም የመኪናው ባለንብረት ስለሆነ በከሣሽ ላይ ለደረሰው ጉዳት ኃላፊነት አለበት ካለ በኋላ በንግድ ሕግ ቁጥር 597/1/ መሠረት በገዛ ላይ ጉዳት ለደረሰበት መንገደኛ የሚከፈለው ካሳ ክብር 40,000 (አርባ ሺህ ብር) የማይበልጥ ሲሆን እስከ ብር 40,000 (አርባ ሺህ ብር) የካሳ ክፍያ ለማግኘትም ቢሆን በአደጋው የደረሰው ጉዳትና የጉዳት መጠን በማስረጃ ተደግፎ መቅረብ እንዳለበት በውሳኔው ላይ አስፍሮ ነገር ግን ከሣሽ በግራ እጄ ላይ በደረሰው የነርቭ ጉዳት በውጭ አገር ለመታከም ብር 200,000(ሁለት መቶ ሺህ) ያስፈልጋል፣ እንደዚሁም በሰውነቱ ላይ ለደረሰ ጉዳት ለሕክምና ብር 25,000(ሃያ አምስት ሺህ ብር) ያስፈልጋል በማለት የጠየቁትና የኮምፒዩተር ሙያ ለመማር የተከፈለ ክፍያና ወደፊት በኮምፒዩተር ሙያ አገልግሎት ሊገኝ የሚችል በማለት የጠየቁት የካሳ ክፍያ በማስረጃ ተደግፎ ያልቀረበ ስለሆነ ተቀባይነት የለውም ብሏል። ከዚህም በተጨማሪ ከሣሽ በአደጋው ምክንያት ለ4 ወር የመምህርነት ሥራዬ የተቋረጠ ስለሆነ የ4 ወር ደመወዝ ይከፈለኝ በማለት የጠየቁትንም በተመሳሳይ ከሣሽ በመምህርነት

ሙያ የምታገለግል ስለመሆኗና በአደጋው ምክንያት ደመወዝ የተቋረጠባት ስለመሆኑ በማስረጃ አላረጋገጠችም በማለት ሳይቀበለው ቀርቷል።

ለጥርስ ማስተካከያና ለሕክምና፣ ለመድኃኒት ለአልሚ ምግብና ለትራንስፖርት የተጠየቀውን የካሣ ክፍያ በተመለከተም መጠኑ የተጋነነ መሆኑን በውሳኔው ላይ አመለካከቱ ለጥርስ ሕክምናና ማስተካከያ ብር 6,000(ስድስት ሺህ) ፤ ለሕክምና፣ ለመድኃኒት፣ ለአልሚ ምግብና ለትራንስፖርት ብር 2,000(ሁለት ሺህ) በድምሩ ብር 8,000(ስምንት ሺህ) ሊከፈላት ስለሚገባ ይህንኑ ገንዘብ ሁለተኛ ተከማሽና ለሁለተኛ ተከማሽ መኪና የመድን ሽፋን የሰጠው የኢትዮጵያ መድን ድርጅት /3ኛ ወገን ተከማሽ/ በአንድነትና በነጠላ ለከማሽ ይክፈሉ በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

ከማሽ በዚሁ ውሳኔ ቅሬታ አድርገው የይግባኝ ቅሬታ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ያቀረቡ ቢሆንም በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 337 መሠረት ፍ/ቤቱ ይግባኝን ሳይቀበለው ቀርቷል።

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው የሥር ፍ/ቤቶች ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል በማለት ሲሆን ይህ ሰበር ችሎትም አቤቱታውን መርምሮ ለሰበር ቀርቦ ሊመረመር እንደሚገባው በማመኑ ተጠሪዎችን በመጥራት ግራ ቀኝን አከራክሯል።

በአጠቃላይ የክርክሩ ይዘት ከፍ ብሎ የተጠቀሰው ሲሆን የዚህን ችሎት ምላሽ ማግኘት የሚገባው የጉዳዩ ጭብጥ አመልካች ደርሶብኛል ለሚሉት የአካል ጉዳት ያቀረቡት የካሣ ክፍያ ጥያቄ የማስረጃ ድጋፍ የሌለው ነው በሚል በሥር ፍ/ቤቶች ተቀባይነት ሳያገኝ መቅረቱ ከሕጉ አኳያ አግባብነት አለውን? የሚለው ነው በዚሁ ጭብጥ መሠረት የሰበር አቤቱታው እንደሚከተለው ተመርምሯል።

አመልካች የአካል ጉዳት የደረሰባቸው ንብረትነቱ የአንደኛ ተጠሪ በሆነ የሕዝብ ማመላለሻ አውቶቡስ በመጓዝ ላይ እያሉ ስለሆነ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በውሳኔው ላይ እንዳሰፈረው በግራ ቀኝ መካከል የአንገርነት ውል /Contract of carriage/ ስላለ ይህንኑ የግራ ቀኝን ግንኙነት የሚገባው የንግድ ሕጉ ስለሆነ ጉዳዩን ከዚሁ የንግድ ሕጉ አኳያ መመልከቱ አግባብነት ይኖረዋል።

በዚህም መሠረት መንገደኞች ከአንድ ሥፍራ ወደ ሌላ ሥፍራ በሚጓዙበት ጊዜ በጉዞ ላይ የሞት ወይም የአካል ጉዳት አደጋ ቢደርስባቸው አንገቱ ኃላፊነት እንዳለበት በንግድ ሕግ ቁጥር 595 ላይ የተደነገገ ሲሆን አንገቱ ከኃላፊነት ነፃ ሊሆን የሚችለው ጉዳቱ ሊደርስ የቻለው ከአቅም በላይ በሆነ ሁኔታ /force majeure/ በሚሆንበት ጊዜ ወይም በ3ኛ ወገን ድርጊት ወይም በአራሱ በተሳፋሪው ጥፋት መሆኑን ካሳየ እንደሆነ በቁጥር 596 ላይ ተመልክቷል። በተያዘው ጉዳይ ጉዳቱ በዚህ መልኩ የደረሰ መሆኑን አንገቱ /አንደኛ ተጠሪ/ ያላሳዩ በመሆኑ በሥር ፍ/ቤት የኃላፊነት ውሳኔ መሰጠቱ አግባብነት ነበረው።

በሌላ በኩልም አንድ ተሳፋሪ በጉዞ ላይ እያለ የሞት ወይም የአካል ጉዳት አደጋ ቢደርስበት ሊከፈለው የሚችለው የካሣ ክፍያ መጠን ከብር 40,000(አርባ ሺህ) እንደማይበልጥ በዚሁ የንግድ ሕግ በቁጥር 597/1/ ላይ ተመልክቷል። ይሁንና በአንድ ተሳፋሪ ላይ ለደረሰው የሞት አደጋም ይሁን የአካል ጉዳት የሚከፈለው የካሣ መጠን ከብር 40,000(አርባ ሺህ) ሊበልጥ እንደማይችል በንግድ ሕጉ ላይ ከመመልከቱ በስተቀር የካሣው መጠን የሚሰላው በደረሰው ጉዳት ልክ ብቻ ወይም ወደፊት በእርግጠኛነት ሊደርስ ይችላል ተብሎ የሚታመን ጉዳትን ጨምሮ ስለመሆኑና በአጠቃላይ የካሣ መጠን አወሳሰን /Damage Assessments/ በንግድ ሕጉ ላይ አልተመለከተም። ይህ ሁኔታ በልዩ ሕጉ ካልተሸፈነ ደግሞ የጠቅላላ ሕግ ድንጋጌዎችን መፈተሽና በዚሁ ላይ ተመስርቶ ለጉዳዩ እልባት መስጠት እንደሚገባ ከሕግ አተረጓጎም መርህ መገንዘብ ስለሚቻል በዚሁ መሠረት በፍትህ-ብሔር ሕጉ ጠቅላላ ስለ ውሎች የሚለውን ክፍል ተመልክተናል።

እንደተመለከትነውም በውል ግዴታ ውስጥ ባለዕዳ የጉዳት ኪሣራ ከፋይ የሚሆነው ውሎን አሟልቶ ባለመፈጸሙ ወይም ውሎን ከስምምነቱ ውጭ አዘግይቶ በመፈጸሙ በባለገንዘቡ ወይም በሌላው ተዋዋይ ወገን ላይ በገንዘብ የሚተመን ኪሣራ የደረሰበት መሆኑ ሲታወቅ እንደሆነ ከፍ/ብ/ሕ/ቁ 1790 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች መገንዘብ ይቻላል። ከዚህም

ሌላ ሊከፈል የሚችለው የኪሣራው መጠን ልኩ ከውል ውጭ ስለሚደርስ ኃላፊነት በተደነገገው የፍትሐብሔሩ ምዕራፍ ሥር ባሉ ድንጋጌዎች እንደሚመራም በፍ/ብሔር ሕግ ቁጥር 1790/2/ ላይ ተመልክቷል።

ከውል ውጭ ስለሚደርስ ኃላፊነት የጉዳት ኪሣራ አከፋፈልና ልኩ ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2090 ጀምሮ ባሉት ድንጋጌዎች በዝርዝር የተቀመጠ ሲሆን ለደረሰው ጉዳት ኃላፊ መሆኑ በሕግ የታወቀው ሰው የሚከፍለው የጉዳት ካሳ ኃላፊነቱን ያመጣው ጉዳይ በተበዳዩ ላይ ካደረሰው ጉዳት ጋር እኩል ሆኖ መመዘዝን እንዳለበት፣ ለወደፊት ሊደርስ ይችላል ተብሎ የሚገመተው ጉዳት የተረጋገጠ ሲሆን እስኪፈጸም ድረስ ሳይጠበቅ ካሳ ሊከፈለው እንደሚገባም በቁጥር 2091 እና 2092 ላይ ተቀምጧል።

በሌላ በኩልም ጉዳት የደረሰበት ወገን የደረሰበትን ጉዳት ልክና ጉዳት አድራሹ ካሳ በመክፈል ረገድ ያለበትን ግዴታ ማስረዳት እንዳለበት በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2141 ላይ የተመለከተ ቢሆንም ተጎጂው ጉዳት የደረሰበት መሆኑን አረጋግጦ ነገር ግን የካሳውን መጠን ለመገመት አስቸጋሪ ሁኔታ በሚያጋጥም ጊዜ በቁጥር 2102 መሠረት ዳኞች የካሳውን መጠን በርትዕ ለመወሰን ሥልጣን የተሰጣቸው በመሆኑ በተያዘው ጉዳይ አመልካች በመኪናው መገልበጥ ምክንያት ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን ባቀረቡት ማስረጃ መረጋገጡን ተገንዝበናል።

ሲጠቃለልም አመልካች ንብረትነቱ የአንደኛ ተጠሪ በሆነ የሕዝብ ማመላለሻ መኪና ተሳፍረው ሲጓዙ መኪናው በመገልበጡ ምክንያት በግራ እጃቸው ላይ ጉዳት የደረሰባቸው ስለመሆኑና በአጠቃላይም በሰውነታቸው ላይ የተለያየ ጉዳት ስለመድረሱ በማስረጃ የተረጋገጠ እንደመሆኑ መጠን የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይህንኑ ጉዳት ከፍ ብሎ እንደተጠቀሰው በንግድ ሕጉ ያለውን ክፍተት ወደ ጠቅላላ ሕግ በመሄድ በፍ/ብሔር ሕጉ ጠቅላላ ስለ ውሎች ከሚለውና ከውል ውጭ ስለሚደርስ ኃላፊነት ድንጋጌዎች ጋር አያይዞ በመመልከት የካሳውን መጠን በርትዕ መወሰን ሲገባው የካሳ ክፍያ ጥያቄው የማስረጃ ድጋፍ የለውም በማለት በተወሰነ ደረጃ ሳይቀበለው መቅረቱና የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤትም ይህንኑ ስህተት ሳያርም መቅረቱ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 44932 መጋቢት 26 ቀን 1999 ዓ.ም. በካሳ አከፋፈል ረገድ የሰጠው ፍርድ እንደዚሁም ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 30615 ሰኔ 28 ቀን 1999 ዓ.ም. የሰጠውን ትዕዛዝ በክፍል በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ በማሻሻል በሥር ፍ/ቤት ከተወሰነው የብር 8000 /ስምንት ሺህ/ ክፍያ በተጨማሪ ብር 22,000 /ሃያ ሁለት ሺህ/ አንደኛ ተጠሪ ለአመልካች እንዲከፍሉ በጠቅላላ ከተወሰነው ብር 30,000 /ሰላሳ ሺህ/ ላይ ሁለተኛ ተጠሪ ለአንደኛ ተጠሪ መኪና በሰጠው የመድን ሽፋን መሠረት ብር 10,000 /አሥር ሺህ/ ለአመልካች እንዲከፍል ቀሪውን ብር 20,000 /ሃያ ሺህ/ አንደኛ ተጠሪ ለአመልካች እንዲከፍል ተወስኗል።
2. የዚህን ችሎት ውጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
3. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።